
УДК 373.016

Альона Олегівна Наконечна,
*викладач кафедри англійської мови Національної академії
Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький*

Ілона Яківна Ординська,
*викладач кафедри англійської мови Національної академії
Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький*

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті розкрито сутність та особливості діалогічного мовлення в процесі навчання англійської мови. Проаналізовано структуру діалогів та їх функціональні типи, етапи навчання діалогічного мовлення. Визначено роль використання комунікативних ситуацій для розвитку усного діалогічного мовлення майбутніх офіцерів-прикордонників.

Ключові слова: діалог, діалогічне мовлення, етапи навчання, комунікативна ситуація, репліка.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Розвиток навичок іншомовного професійного спілкування майбутніх офіцерів-прикордонників відбувається, як відомо, у процесі активної мовленнєвої діяльності, яка необхідна для несення служби на кордоні (професійному спілкуванні). Особливості службової діяльності прикордонників вимагають навичок та вмінь вести бесіду англійською мовою з іно-

© Наконечна А. О., Ординська І. Я.

земними колегами та з людьми, які перетинають державний кордон, вирішувати конфліктні ситуації. Відтак необхідною умовою реалізації такої потреби у вищому військовому навчальному закладі є навчання курсантів іноземної мови, зокрема діалогічного мовлення, яке є основою професійного спілкування.

Робота з розвитку навичок діалогічного мовлення повинна носити неперервний характер. Як свідчить практика, наступність знань не завжди реалізується на належному рівні. Ще в середній школі закладаються основи діалогічного мовлення та формуються комунікативні уміння, які розвиваються та вдосконалюються в процесі навчання іншомовного професійного спілкування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опираються автори. Проблема навчання діалогічного мовлення багатоаспектна, тому досліджується багатьма науками: філософією, психологією, психолінгвістикою, мовознавством, лінгводидактикою. У працях філософів (Т. Батищева, В. Біблера, М. Кагана) визначено структуру, зміст і функції зовнішнього та внутрішнього діалогів у процесі спілкування. Структурно-синтаксичні й функціональні ознаки діалогічного мовлення висвітлено у працях таких учених-лінгвістів, як В. Артемова, В. Колодязної, О. Леонтьєва, Ю. Пассова, В. Скалкина, Л. Якубинського. Види й мовні засоби діалогічних текстів досліджували: І. Зимня, А. Мирошніченко. Учені Г. Китайгородська, В. Колодязна, С. Ніколаєва, М. Пентелюк, Н. Скляренко, О. Соловова, В. Черниш присвятили праці розвитку діалогічного мовлення курсантів на основі навчання англійської мови. Також дослідженням формування комунікативної компетентності займалися Л. Морська та О. Пометун, проблеми культури спілкування прикордонників досліджувалися Ю. Кудіновим, О. Мисечко, Н. Берестецькою та іншими науковцями.

Однак, не дивлячись на велику кількість публікацій, вважаємо, що недостатньо вивченими залишаються ще аспекти професійного спілкування, а саме особливості навчання діалогічного мовлення курсантів-прикордонників.

Метою статті є аналіз особливостей навчання діалогічного мовлення у процесі вивчення іноземної мови майбутніми прикордонниками.

Виклад основного матеріалу дослідження. Мовлення – це процес вираження думки засобами мови. Ф. де Соссюр характеризував мовлення як “комбінації, за допомогою яких суб’єкт, що говорить, користується мовним кодексом з метою вираження своєї особистої думки” [1, с. 34].

Мовленнева діяльність – це процеси “говоріння” і “слухання”, які є посередниками у переході від системи мови до мовленневих текстів. В. Гумбольдт уперше розглядав сутність мовленневої діяльності як взаємозумовленої кореляції двох процесів, що доповнюють один одного, з яких один розпадається на фази формування мовлення – думки та його звукового зашифрування, а інший – протилежний за своїм напрямом процес – складається з дешифрування і подальшого відтворення думки, опираючись на знання мови і свій особистий досвід [2].

У сфері мовлення провідною функцією є комунікативна. У мовленневій діяльності вона реалізується в одному з трьох можливих варіантів:

- 1) індивідуально-регулятивна функція (функція впливу);
- 2) колективно-регулятивна функція (радіо, газета, ораторське мовлення) – реалізується в умовах “масової комунікації”, немає зворотного зв’язку;
- 3) саморегулятивна функція (під час планування власної поведінки).

У науково-педагогічній літературі [2; 3; 4] розрізняються три типи мовлення за характером взаємодії учасників спілкування: діалог, полілог та монолог, проте у нашій статті ми зосереджуємось на діалогічному мовленні.

Визначенню поняття “діалогічне мовлення” в методичній літературі приділяється багато уваги. У лінгвістичній літературі діалогічне мовлення трактується як особливий вид мовленневої діяльності, що характеризується ситуативністю, наявністю двох або більше комунікантів, швидкістю і безпосередністю процесу відображення явищ та

ситуацій об'єктивного світу, активністю мовців щодо вираження свого індивідуального ставлення до фактів, великою кількістю емоційних реакцій, персональною направленістю [5]. А. Мирошніченко [6, с. 10] розглядає діалогічне мовлення як процес мовленнєвої взаємодії двох або більше учасників спілкування. Н. Скляренко стверджує, що діалогічне мовлення – це “об’єднане ситуативно-тематичною спільністю й комунікативними мотивами сполучення усних висловлювань, послідовно породжених двома, трьома (трилог) і більше (полілог) співрозмовниками в безпосередньому акті спілкування” [7, с. 12].

Вивчення й аналіз наукових робіт учених Л. Виготського [8], Є. Пасова [9], Н. Скляренка [7] переконливо доводять, що діалогічне мовлення є первинним стосовно інших форм спілкування. Аналіз наукових джерел дозволив нам виділити найхарактерніші особливості діалогічного мовлення, а саме: наявність співрозмовників; швидкий обмін репліками майже без попереднього обмірковування; смислова взаємозалежність реплік; ситуативна залежність реплік; лаконічність, чіткість реплік; широке використання “відпрацьованих” у мовленні засобів – штампів; слухове сприйняття учасників діалогу: важливість інтонації, тембру, тональності тощо, які можуть впливати на семантику слів, змінювати її або навіть повністю нейтралізувати; зорове сприйняття учасників діалогу (особлива роль міміки, жестів та інших паралінгвістичних засобів).

Діалогічне мовлення має двосторонній характер. Спілкуючись, співрозмовник виступає то в ролі мовця, то слухача, який повинен реагувати на репліку партнера. Іншими словами, обмін репліками не може здійснюватися без взаємного розуміння, яке відбувається через аудіювання. Отже, володіння діалогічним мовленням передбачає володіння говорінням та аудіюванням, що вимагає від учасників спілкування двосторонньої мовленнєвої активності та ініціативності. Виходячи з цього, у курсантів необхідно розвивати вміння ініціативно розпочинати діалог, реагувати на репліки співрозмовника і спонукати його до продовження розмови.

Аналіз різних наукових підходів дав змогу уточнити визначення ключових дефініцій: діалог – процес двостороннього спілкування в

конкретній ситуації буття, у якій кожен з учасників поперемінно виконує роль мовця й слухача [10, с. 64].

Навчальний діалог є багатоаспектною інтеракцією, тому в ньому органічно поєднуються різні види спілкування (вербальне, невербальне, інтелектуальне, емоційне тощо). Вербальна комунікація, на якій будується навчальний діалог, є чергуванням двох взаємопов'язаних процесів: промовляння і слухання. Проте діалог у навчанні не слід розглядати як звичайний обмін питаннями-відповідями під час фронтального опитування викладачем курсантів чи репліками-повідомленнями у процесі роботи курсантів у парах. Діалог є взаємодією суб'єктів навчального процесу, що може розвиватися в різних напрямках: викладач ↔ курсант, курсант ↔ курсант, курсант ↔ навчальний матеріал, курсант ↔ навчальне середовище, курсант (викладач) ↔ внутрішнє "Я", курсант ↔ комп'ютер тощо.

Усі діалоги складаються з окремих взаємопов'язаних висловлювань. Такі висловлювання, межею яких є зміна співрозмовника, називають реплікою [6, с. 31]. Вона є першоелементом діалогу. Репліки у діалозі характеризуються стислістю і простотою синтаксичної будови, тісно пов'язані між собою як за своїми комунікативними функціями, так і структурно й інтонаційно. Репліки бувають різної протяжності – від однієї до кількох фраз. У діалозі вони тісно пов'язані одна з одною – за своїми комунікативними функціями, структурно та інтонаційно. Найтісніший зв'язок існує між суміжними репліками.

Наприклад: *Officer: Proceed into the office to clear up the situation.*

Passanger: What for? What do you want?

Сукупність реплік, що характеризується структурною, інтонаційною та семантичною завершеністю, називають діалогічною єдністю. Аналіз досліджень учених В. Артемова [11], В. Колодзяної [12], Б. Лapidус [13], В. Черниша [14] дав можливість встановити, що діалогічна єдність – це тісно пов'язані та структурно взаємозумовлені висловлювання (особливе структурно-граматичне об'єднання). Діалогічна єдність є одиницею навчання діалогічного мовлення. Перша репліка діалогічної єдності завжди ініціативна (її називають ще реплікою-сти-

мулом або провідною реплікою). Друга репліка може бути або повністю реактивною (інакше – реплікою-реакцією), або реактивно-ініціативною, тобто включати реакцію на попереднє висловлювання і спонування до наступного [6, с. 31].

Наприклад: *Officer: All passengers are kindly requested to get off the car and proceed to the office for passport control.*

Passanger: May we leave a child in the car, sir?

У процесі навчання іноземної мови курсанти повинні навчитися: починати розмову, використовуючи ініціативну репліку;

правильно і швидко реагувати на ініціативну репліку співрозмовника реактивною реплікою;

підтримувати бесіду, тобто з метою продовження розмови вживати не суто реактивні, а реактивно-ініціативні репліки.

Комунікативна мета діалогів – здійснити певну соціальну дію (привітатися і відповісти на привітання, попрощатися, відрекомендуватися, познайомитися, подякувати, вибачитись тощо), передбачену етикетом певної мовленнєвої спільноти.

Основними якісними показниками сформованості загального вміння вести діалог іноземною мовою є спеціальні вміння:

- 1) продукувати діалогічну єдність різних видів;
- 2) починати діалог, вживаючи відповідну ініціативну репліку (повідомлення, спонування, запитання);
- 3) реагувати на репліку співрозмовника, використовуючи репліки, що мають різні комунікативні функції;
- 4) підтримувати розмову, додаючи до репліки-реакції свою ініціативну репліку;
- 5) стимулювати співрозмовника до висловлювання, виражаючи свою зацікавленість за допомогою реплік оцінювального характеру;
- 6) продукувати діалоги різних функціональних типів на основі запропонованих навчальних комунікативних ситуацій .
- 7) у разі необхідності (нерозуміння репліки співрозмовника чи утруднення при висловлюванні своєї думки) ввічливо перервати розмову і звернутися за допомогою до партнера або навіть до довідника (розмовника, словника) [15].

Діалогічне мовлення – достатньо складний процес спілкування, тому і навчання діалогічного мовлення виділяє різні підходи. Підходи, у свою чергу, включають різні етапи, на які варто звернути увагу викладачам іноземної мови. Аналіз наукового-педагогічної літератури [16; 12;] дав можливість встановити підходи щодо навчання діалогічного мовлення, з яких можна виділити два основних. Перший – “зверху вниз” – навчання діалогічного мовлення розпочинається зі слухання діалогу-зразка з його подальшим варіюванням, а згодом і створенням власних діалогів в аналогічних ситуаціях спілкування. Другий – “знизу вгору” – передбачає шлях від засвоєння спочатку елементів діалогу (реплік діалогічної єдності) до самостійної побудови діалогу на основі запропонованої навчальної комунікативної системи, що не містить прослуховування діалогів-зразків.

Обидва підходи є можливими. Вже у процесі формування мовленнєвих навичок (граматичних, лексичних) курсанти виходять на рівень понадфразової єдності, у тому числі діалогічних єдностей. Проте увага курсанта в цьому випадку зосереджена на вживанні нової граматичної структури або лексичної одиниці. Виходячи на рівень обміну репліками, він використовує вже знайомі йому діалогічні єдності [16, с. 23].

Навчання реплікування можна вважати підготовчим або нульовим етапом формування навичок та вмій діалогічного мовлення курсантів. На цьому етапі виконуються рецептивно-репродуктивні та репродуктивні умовно-комунікативні вправи на імітацію, підстановку, відповіді на запитання, на запит певної інформації (за зразком), повідомлення інформації тощо. Під час навчання реплікуванню важливо поступово збільшувати обсяг репліки курсанта – від однієї до двох – трьох фраз.

Коли курсанти засвоять репліку-реакцію та ініціативну репліку певної діалогічної єдності, можна переходити до першого етапу формування навичок і вмій діалогічного мовлення – оволодіння певними діалогічними єдностями. На цьому етапі використовуються рецептивно-продуктивні умовно-комунікативні вправи з обміну репліками. Учасниками спілкування є самі курсанти, а викладач лише дає їм пев-

не комунікативне завдання, де окреслюється комунікативна ситуація і вказуються ролі, що їх виконуватимуть курсанти.

Наприклад: *(Between an officer of the highway check point and a foreigner, who is the driver the car)*

Officer: Good evening, ladies and gentlemen! Border Control! I am an officer of the check point.

Driver: Morning, Sir. Glad to meet you!

Officer: Who is the driver of the car?

Driver: I drive a car.

Officer: What is the purpose of your visit to Ukraine?

Driver: We go on business trip to Odessa.

Другим етапом формування навичок і вмінь діалогічного мовлення курсантів є оволодіння ними мікродіалогом. Мікродіалог розглядають як засіб вираження основних комунікативних інтенцій партнерів по спілкуванню. Він є імпліцитною структурною основою розгорнутого діалогу і містить взаємопов'язані ланцюжки діалогічних єдностей, які ще називають діалогічним цілим.

Мікродіалоги відрізняються від діалогічних єдностей не лише обсягом, але й своєю відносною завершеністю. Власне діалог (розгорнутий діалог) складається з двох-трьох мікродіалогів. Мета другого етапу - навчити курсантів об'єднувати засвоєні діалогічні єдності, підтримувати бесіду, не дати їй зупинитися після першого обміну репліками [10, с. 6-7]. На цьому етапі використовуються рецептивно-продуктивні комунікативні вправи нижчого рівня (такі, що допускають використання спеціально створених вербальних опор для висловлювання учнів) [10, с. 11]. Звичайно на цьому етапі учасниками спілкування є самі курсанти, які виступають у певних ролях або від свого власного імені. На основі навчальних комунікативних ситуацій, запропонованих викладачем (або поданих у підручнику), вони продукують мікродіалоги.

Наприклад: *(Between a representative of the Ukrainian Border Guard authorities and the captain of a foreign plane at the airport)*

Officer: Good evening! I am an officer of the State Border port of entry.

Captain: Glad to meet you, Sir. What can I do for you?

Officer: I want to see the captain of the plane.

Captain: I am the captain of the plane.

На третьому етапі курсанти мають навчитися вести діалоги різних функціональних типів на основі створеної викладачем (описаної в підручнику) комунікативної ситуації. Вправи, що виконуються на третьому (заключному) етапі, належать до рецептивно-продуктивних комунікативних вправ вищого рівня (таких, що не дозволяють використання спеціально створених вербальних опор).

Наприклад: *Between a representative of the Ukrainian Border authorities and the master of a foreign vessel.*

Згідно з виділеними етапами формування навичок і вмій діалогічного мовлення науковці [16, с. 24] виділяють 4 групи вправ для навчання діалогічного мовлення, що включаються:

I група - вправи для навчання “реплікування”,

II група - вправи на засвоєння діалогічних єдностей різних видів,

III група - вправи на створення мікродіалогів,

IV група - вправи на створення діалогів різних функціональних типів.

До I групи входять умовно-комунікативні рецептивно-репродуктивні та репродуктивні вправи – на імітацію, підстановку, трансформацію, відповіді на запитання, повідомлення або запит певної інформації, спонукання до певних дій тощо.

До II групи включаються рецептивно-продуктивні умовно-комунікативні вправи на обмін репліками.

До III групи входять рецептивно-продуктивні комунікативні вправи нижчого рівня, які допускають використання штучно створених вербальних опор.

Вправи IV групи рецептивно-продуктивні комунікативні (вищого рівня). При виконанні вправ IV групи допускаються лише природні опори.

У процесі навчання діалогічного мовлення велику роль відіграють різноманітні наочні посібники. Вони сприяють розвитку мислення курсантів, а також їх мовленнєвих умінь за рахунок залучення курсантів до активного творчого процесу мовленнєвої діяльності та

у взаємодію один з одним. У процесі навчання діалогічного мовлення можуть використовуватися як штучні опори, так і природні. Для навчання іншомовного діалогічного мовлення широко використовується роздавальний матеріал (flash-cards, hand-out cards) – картки з дидактично організованою навчальною інформацією. Їх роздають курсантам під час заняття для опрацювання певного матеріалу. На таких картках можуть бути текстограми (мікродіалоги, діалоги-зразки тощо), піктограми (серія малюнків, схематичні плани міст, будівель тощо), дидактограми (навчальний матеріал, який необхідно за-своїти), фотограми (фотографії), тествограми (контрольні завдання для виконання курсантами), ігрограми (розроблені завдання для ро-льових ігор).

Важливою особливістю навчання діалогічного мовлення є його фонетичне оформлення. Поєднання аудитивної і зорової наочності дозволяє пред'явити діалог-зразок у сукупності всіх характерних особливостей.

Труднощі в оволодінні курсантами діалогом пов'язані з його непередбачуваністю. Діалог неможливо спланувати заздалегідь, адже мовленнєва поведінка кожного з учасників спілкування значною мірою визначається мовленнєвою поведінкою іншого/інших партнерів. Кожному з них необхідно стежити за перебігом думки співрозмовника, часом несподіваним, а така несподіваність може змінити предмет спілкування.

Дуже важливим є індивідуальний підхід у процесі навчання. Слід добре вивчити курсантів групи, їх інтереси, характери, досвід, відносини у колективі і вміло використовувати їх на занятті. Необхідно завжди пам'ятати, що кожна людина – це творча особистість.

Велике значення, як відзначає А. Леонтьєв [4], має самовіддача педагога: його енергійність, доброзичливість, емоційність, чіткість та логічність викладення. Формалізм, байдужість вбивають дух спілкування. Важливим є також розвиток творчих здібностей викладача. Адже він має залучити курсантів не лише до діалогу, але і до виконання інших комунікативних завдань, до повноцінної дискусії. Як зазначає В. Скалкін [10, с. 18], з усіх видів групової бесіди найбіль-

ше наближається до звичайного спілкування засвою вмотивованістю саме дискусія.

Висновки. Діалогічне мовлення відіграє провідну роль в процесі навчання англійської мови. На підставі аналізу та узагальнення наукових підходів було проаналізовано зміст, комунікативні та мовні особливості діалогічного мовлення. Встановлено, що діалогічне мовлення – це процес мовленнєвої взаємодії двох або більше учасників спілкування. Розглянуто особливості діалогічного мовлення, а саме: наявність співрозмовників; швидкий обмін репліками майже без попереднього обмірковування; смислова взаємозалежність реплік; ситуативна залежність реплік; лаконічність, чіткість реплік; широке використання мовних штампів; слухове сприйняття учасників діалогу; зорове сприйняття учасників діалогу. З'ясовано, що діалогічне мовлення характеризується зверненістю, спонтанністю та має двосторонній характер. Характерними мовними особливостями діалогічного мовлення є його еліптичність, наявність “готових” мовленнєвих одиниць та стягнених форм.

У процесі дослідження встановлено, що ядром діалогічного мовлення є діалог. Під поняттям “діалог” розуміють процес двостороннього спілкування в конкретній ситуації буття, у якій кожен з учасників поперемінно виконує роль мовця й слухача. Проаналізовано основні функції діалогу, а саме: інформаційну; регульовально-комунікативну; рефлексивну; розвивальну. Встановлено, що репліка є першоелементом діалогу. Сукупність реплік, що характеризується структурною, інтонаційною та семантичною завершеністю, називають діалогічною єдністю.

Проаналізовано підходи до навчання діалогічного мовлення курсантів ВВНЗ на заняттях англійської мови. Виділено два основних: “зверху вниз” – навчання діалогічного мовлення розпочинається зі слухання діалогу-зразка з його подальшим варіюванням, а згодом і створенням власних діалогів в аналогічних ситуаціях спілкування; “знизу вгору” – передбачає шлях від засвоєння спочатку елементів діалогу (реплік діалогічної єдності) до самостійної побудови діалогу на основі запропонованої навчальної комунікативної системи, що не містить прослуховування діалогів-зразків.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Аналіз досвіду використання діалогічного мовлення під час службової діяльності прикордонників з метою формування їх іншомовної професійної компетентності.

Список використаної літератури

1. Григорьева Н. К. Роль психологических условий в обучении говорению студентов-иностранцев / Н. К. Григорьева, Т. В. Яранцева // Теория и практика преподавания РКИ : достижения, проблемы и перспективы развития : материалы V Междунар. науч.-метод. конф. (Минск, 16-17 июня 2011 г.). – Минск : Изд. центр БГУ, 2011. – С. 47–49.
2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : навч. посібник / Ф. С. Бацевич. – К. : Академія, 2004. – 344 с.
3. Жинкин Н. И. Речь как проводник информации / Н. И. Жинкин. – М. : Наука, 1982. – 160 с.
4. Леонтьев А. А. Язык, речь и речевая деятельность / А. А. Леонтьев. – М. : Просвещение, 1969. – 214 с.
5. Щукин А. Н. Лингводидактический энциклопедический словарь / А. Н. Щукин. – М. : Астрель : АСТ : Хранитель, 2007. – 746 с.
6. Мирошніченко А. Л. Навчання усного мовлення / А. Л. Мирошніченко // Українська мова та література. – 2004. – № 31. – С. 9–13.
7. Скляренко Н. К. Обучение речевой деятельности на английском языке в школе : пособие для учителей / Скляренко Н. К., Онищенко Е. И., Захарова С. Л. – К. : Радянська школа, 1988. – 150 с.
8. Выготский Л. С. Психология развития человека / Л. С. Выготский. – М. : Смысл; Эксмо. – 2005. – 1136 с.
9. Пассов Е. И. Коммуникативное иноязычное образование. Концепция развития индивидуальности в диалоге культур / Е. И. Пассов. – Липецк : Изд-во Липецкого гос. ун-та, 1999. – 159 с.
10. Скалкин В. Л. Обучение диалогической речи / В. Л. Скалкин. – К. : Радянська школа, 1989. – 158 с.
11. Артемов В. А. Обучение диалогической речи (на материале английской речи) : пос. для учителей / В. А. Артемов. – К. : Сов. Школа, 1989. – 123 с.
12. Колодязна В. В. Навчання діалогічного мовлення на уроках англійської мови за комунікативною методикою / В. В. Колодязна // Англійська мова та література. – 2004. – № 5. – С. 4–9. – № 6. – С. 5–11.

13. Лapidус Б. А. Обучение второму иностранному языку как специальности / Б. А. Лapidус. – М. : Высшая школа, 1980. – 173 с.

14. Черниш В. В. Засоби формування іншомовної комунікативної компетенції у діалогічному мовленні / В. В. Черниш // Іноземні мови. – 2011. – № 3. – С. 15–22.

15. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів та спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов : іноземні мови. 2–12 класи. – К. : ВТФ “Перун”, 2005. – 208 с.

16. Зимняя И. А. Лингвopsихология речево́й деятельности / И. А. Зимняя. – Воронеж : НПО “МОДЭК”, 2001. – 432 с.

17. Гапонова В. М. Державна прикордонна служба України / В. М. Гапонова. – Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2012. – 203 с.

Рецензент – кандидат педагогічних наук, доцент Рабійчук Л. С.

Стаття надійшла до редакції 27.11.2015

Наконечная А. О., Ордынская И. Я. Особенности обучения диалогической речи в процессе изучения английского языка

В статье раскрыта сущность и особенности диалогической речи в процессе обучения английскому языку. Проанализирована структура диалогов и их функциональные типы, этапы обучения диалогической речи. Определена роль использования коммуникативных ситуаций для развития устной диалогической речи будущих офицеров-пограничников.

Ключевые слова: диалог, диалогическая речь, этапы обучения, коммуникативная ситуация, реплика.

Nakonechna A. O., Ordynska I. Ya. The peculiarities of dialogical speech training in the process of English language learning

The article deals with the essence and features of the dialogical speech in the course of English language learning. The structure of dialogues and their functional types, grade levels of the dialogical speech have been analysed. The role of communicative situations use for oral future border guard officers' dialogical speech development has been defined.

It has been proved that foreign-language professional communication skills of future border guard officers are usually developed in the course of active speaking which is necessary for carrying out service duties on the border (so called “professional communication”). Peculiarities of border service activities require border guards to have skills and abilities necessary to get into conversation in English both with foreign colleagues and people who cross the border, especially when solving conflict situations. Therefore, learning the English language by cadets as a whole and the dialogical speech, which is a basis of professional communication, in particular, are necessary conditions to realize in a higher military educational establishment.

Speech activity is a system of actions aimed at speech production and perception, as information exchange occurs within the framework of this activity. Communication, in its turn, is most frequently defined as “the process of information exchange”. It also includes the interaction, providing and processing of information, sending and receiving messages through verbal and non verbal means. Thus, there is a sender and a receiver of the message in any form of communication. The question of whether the message is sent and how the message is received is of vital importance in the process of communication. It may be regarded as successful only when the receiver gets the intended message from the sender.

In the process of research it was found out that dialogue is the core element of dialogical speech. The dialogue may be defined as a process of two-way communication occurring in a particular situation, in which each participant alternately performs the role of the speaker and the listener.

The basic functions of dialogue have been analysed, namely: informational; regulatory and communicative; reflective; learning. It was determined that conversation turn is the first element of a dialogue. The dialogical unity is a set of conversation turns, characterized by structural, intonational and semantic completeness.

Dialogical speaking skills development is to be conducted continuously. In practice, the continuity of knowledge has not always been implemented at the corresponding level. The foundation of the dialogical speech is taught at high school and communicative abilities are further developed and improved in the course of foreign-language professional communication training.

In the conclusion of the article we'd like to mention that dialogical speech training in the process of English language learning is very important for carrying out service tasks on the border (so called "professional communication), to make a conversation in English both with foreign colleagues and people who cross the border, especially while solving conflict situations.

Keywords: *dialogue, dialogical speech, grade levels, communicative situation, conversational turn.*